ANTONIO-TONI JURIČIĆ[1]

Bolje vas našli!
Optativ u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika[2]

Učenici hrvatskoga kao inoga jezika susreću se s optativom već u uvodnim lekcijama. Na prvome mjestu imamo izraze dobrodošlice. Tako npr. prva cjelina Croaticumova udžbenika *Razgovarajte s nama!* (A1 – A2) autorica Marice Čilaš Mikulić, Milvije Gulešić Machata te Sande Lucije Udier nosi naslov *Dobar dan, dobro došli!* Jasna Barešić naslovila je svoje udžbenike hrvatskoga kao inoga jezika *Dobro došli 1* te *Dobro došli 2*. Navedimo da su izrazi dobrodošlice česti i u hrvatskim popularnim pjesmama:

Dobro mi došel, prijatel (V. Vukov)

Dobro jutro, dobro došla (A. Dedić)

Dobro mi došla, ljubavi (Guliano)

Na drugome su mjestu izrazi nazdravljanja. Jedan je od dijelova prve cjeline spomenuta Croaticumova udžbenika i komunikacijska situacija nazdravljanja u kojoj se koristi izraz *Živjeli!*. Gramatike hrvatskoga jezika naglašavaju upravo tu rečenicu kao jedan od primjera tzv. poticajnih rečenica koje su popraćene izrazitom osjećajnošću. *Živjeli* također može biti pozdrav umjesto *Zdravo* ili *Bog*. Glagol *živjeti*, nadalje, dio je krilatica kao npr. u stihovima *Hrvatske pjesme* Augusta Šenoe koji glase *Nek se slože grla bratska / Živila Hrvatska*.

Optativom, dakle, pozdravljamo, nazdravljamo, čestitamo, blagoslivljamo, otpuštamo grijehe, otklanjamo uroke, zaklinjemo se, ali i prekoravamo, psujemo te proklinjemo, pa je tako Toma Bebić pjevao:

Tu-tu, auto,

Vrag ti piz odnija

Rječnik jezikoslovnoga nazivlja definira optativ kao glagolski način kojim se izriče želja ili nada te navodi zastarjele nazive: *način koji žudi*, *želeći način*. Gramatike hrvatskoga jezika ističu da se optativ po obliku podudara s glagolskim pridjevom radnim uz odgovarajuću intonaciju. Optativ nalazimo i u tzv. dopusnim zavisnosloženim rečenicama, npr. *Makar radili, sami nećete uspjeti*. U toj rečenici važnu ulogu ima veznik *makar*, koji može doći samostalno ili s pojačajnom česticom *(n)i*. Dopuštanje se može izreći i bez veznika

[1] Antonio-Toni Juričić viši je lektor u Croticumu – centru za hrvatski kao drugi i strani jezik.

[2] Članak je nastao na temelju izlaganja održanoga na 16. Stručnom i znanstvenom savjetovanju za lektore hrvatskoga kao inoga jezika 2024.

makar, i to glagolskim pridjevima radnim između kojih se nalazi negacija: *Radili, ne radili, sami nećete uspjeti*… Također se upućuje na suodnosnu riječ *ipak*, koja se često nalazi u glavnoj rečenici tzv. dopusnih zavisnosloženih rečenica: *Makar radili, ipak sami nećete uspjeti*. Zlatko Pejaković u pjesmi *Neću* pjeva:

Nikad nisi bila moja
Jesi, ali k'o da nisi
Makar umro, ne bi prizn'o
Pod kožom ti si.

Da je optativ vrlo živo izražajno sredstvo potvrđuju dosjetke poput ove koju je izrekao DJ i spiker Alen Balen: *Dabogda ti se Andrija Jarak javio ispred kuće*. Ili ona voditelja HRT-a Branimira Dopuđe: *Pozdrav hrvatskim braniteljima ma gdje bili*. Naravno da je za razumijevanje takvih aluzija potrebno poznavanje konteksta i da je pitanje koliko izvornih govornika zna za te dosjetke. Za prvu je tako važno da je Andrija Jarak novinar poznat po izvještavanjima s mjesta nesreće, a za drugu da je Branimir Dopuđa bio voditelj televizijskoga dnevnika za vrijeme Domovinskoga rata. Vjerujemo da je sljedeći izraz *ne dao Bog većeg zla*, kojim je Goran Tribuson naslovio jedan od svojih romana, dobro poznat izvornim govornicima hrvatskoga jezika. U kontekstu nastave hrvatskoga kao inoga jezika postavlja se pitanje kako ga prevesti, imamo li u drugim jezicima istovrijednice. Naprimjer, mogli bismo ga prevesti na engleski jezik kao *it could be worse*. Međutim, hoće li se iza toga prijevoda nazrijeti Tribusonova ironija i sve ono što taj izraz znači u kontekstu njegove poetike te vremena o kojemu je pisao?!

> *Nakon auta su kupili vikendicu, ako se skromna kućica u bilogorskom selu može tako nazvati. Njihovi vikendi u toj kućici ubrzo su se pretvorili u grozna cjelodnevna dirinčenja; prozračivali su tamo prostorije i stvari, bojili drvenariju, kosili travu, krečili voćke, ubirali plodove, kolili vinograd, pekli rakiju, mijenjali crijep, popravljali ogradu, tako da bi tek navečer, mrtvi umorni, sjeli pet minuta u ligeštule i uživali u ljepotama zalaska sunca. Jednog proljeća ostavio je otac novi Stojadin na vrhu voćnjaka i s mamom se bacio na obrezivanje grana ili na neku sličnu glupost. Bijeli se auto savršeno uklapao u probujalo proljetno zelenilo, ali, na žalost, nije bio dobro zakočen pa se samovoljno sjurio niz strminu i završio dvjesto metara niže u nečijem dvorištu, naravno – posve slupan. (…) U Bjelovar su se stoga morali vratiti kasnim autobusom, a otac je za čitava puta govorio svoju omiljenu poslovicu: - Ned'o Bog većeg zla!*